

Передрієнко В. О.

к. ю. н., доцент, Львівський торговельно-економічний університет, доцент кафедри теорії держави і права;

Санагурська Г. М.

к. ю. н., Львівський торговельно-економічний університет, доцент кафедри теорії держави і права

ПРАВОВИЙ СТАТУС СПЛОК СПОЖИВЧИХ ТОВАРИСТВ

Ключові слова: *кооперація, правовий статус, кооперативне право, суб'єктивні права, юридичні обов'язки.*

Key words: *cooperation, legal status, cooperative law, subjective rights and legal responsibilities.*

Постановка проблеми. Питання розвитку кооперації та, в тому числі, споживчих товариств, становить неабиякий інтерес для вітчизняної науки і державотворчої практики. Кооперативний рух надає широкі можливості для підвищення ефективності економіки, а використання потенціалу кооперації допоможе подолати нагальні проблеми сучасності щодо безробіття, кризи національного виробництва.

Метою наукового дослідження є визначення правового статусу спілок споживчих товариств.

Виклад основного матеріалу. Стаття 30 Закону України «Про кооперацію» і ст. 8 Закону України «Про споживчу кооперацію» надають право споживчим товариствам добровільно об'єднуватись у спілки. В системі споживчої кооперації спілки створюються на територіальному рівні: районна спілка споживчих товариств (райспоживспілка), обласна (республіканська) спілка споживчих товариств (облспоживспілка, Кримспоживспілка), Центральна спілка споживчих товариств України (Укоопспілка) [1]. За теорією кооперативного права названі спілки створюються на засадах членства з делегуванням їм споживчими товариствами централізованих функцій і компетенції з питань господарської діяльності, управління і прав щодо прийняття спілками рішень, обов'язкових для товариств.

Ст. 6 Примірнього статуту райспоживспілки і ст. 6 Примірнього статуту обласної (республіканської) споживспілки визначає такі основні цілі і завдання спілки:

а) сприяння розвитку споживчої кооперації, виконання делегованих їй споживчими товариствами, спілками повноважень і функцій, координація діяльності споживчих товариств, спілок, а також розвиток власної господарської діяльності для задоволення потреб пайовиків і населення в товарах народного споживання та послугах;

б) розвиток кооперативної демократії, пропаганда кооперативного руху, організаторська робота щодо залучення населення у члени споживчих товариств, забезпечення дотримання прав пайовиків;

в) збереження майна споживчої кооперації, забезпечення захисту інтересів і майнових прав споживчих товариств, спілок, надання їм юридичної, консультативної та іншої допомоги, представлення їх інтересів у державних, судових органах, органах місцевого самоврядування;

г) захист прав інтересів пайовиків і обслуговуваного населення як споживачів щодо забезпечення їх якісними товарами і послугами;

д) розвиток мережі торгових, виробничих, заготівельних та інших підприємств, співпраця з органами державної виконавчої влади і сільськогосподарськими товаровиробниками у створенні інфраструктури аграрного ринку;

е) забезпечення ефективності господарсько-фінансової діяльності, підвищення продуктивності праці працівників, їх соціальний захист шляхом збереження і створення нових робочих місць, впровадження нових технологій та передового досвіду, організація трудового суперництва, підготовка та перепідготовка кадрів [3].

Якщо порівняти цілі і завдання споживчого товариства з цілями і завданнями спілки, то можна зробити наступні висновки:

1) основним господарюючим суб'єктом є споживче товариство;

2) спілкам притаманні функції управлінські, контрольні, координаційні. У зв'язку з цим, доцільно було би консультаційні та інші послуги надавати нештатним апаратом, а з залученням науковців і практиків з економіки, фінансів права тощо.

Безумовно потребують удосконалення і закони про кооперацію і про споживчу кооперацію, так як вони також мають містити положення про цілі і завдання райспоживспілок, облспоживспілок, Укоопспілки, також на способи їх реалізації.

Вступ в споживспілку є добровільним. Прийняття у члени і виключення з членів споживспілки проводиться її Радою або правлінням з наступним затвердженням рішення правління зборами Ради [2].

Взаємовідносини споживспілки з її членами будуються на основі статуту та укладення між ними угод про делегування повноважень і функцій. Члени споживспілки зберігають повну організаційну і господарську самостійність, права юридичних осіб і керуються у своїй діяльності власними статутами.

Член споживспілки має право:

а) брати участь через своїх представників в управлінні справами споживспілки, обговоренні й прийнятті рішень з усіх питань її діяльності;

б) вносити на обговорення з'їзду (конференції), Ради і правління споживспілки питання, спрямовані на поліпшення діяльності споживчої кооперації, критикувати недоліки в роботі її органів і службових осіб і вимагати їх усунення;

в) користуватися організаційним, господарським, соціальним та правовим обслуговуванням споживспілки;

г) бути засновником (співвласником) будь-якого підприємства споживспілки;

- д) на частку в майні споживспілки;
- е) вимагати в необхідних випадках скликання позачергового з'їзду, конференції, зборів Ради споживспілки;
- є) одержувати від органів і службових осіб апарату споживспілки інформації з будь-якого питання її діяльності;
- ж) оскаржувати з'їзду та Раді споживспілки дії її правління і ревізійної комісії, які порушують його права і інтереси.

У відповідності зі статтею 13 Примірною статуту райспоживспілки і статей 14 Примірною статуту облспоживспілки член споживспілки зобов'язаний:

- а) виконувати вимоги Статуту споживспілки, договорів та взаємних домовленостей, виконувати рішення її з'їзду, конференції, Ради, правління;
- б) подавати в установленому порядку фінансову та статистичну звітність про свою діяльність, інформувати споживспілки про зміни у своєму статуті, дії органів державної влади, що зачіпають інтереси споживчої кооперації та її членів;
- в) берегти і примножувати майно споживчої кооперації, не допускати безгосподарного і недбалого користування ним;
- г) скликати в разі необхідності на вимогу (за пропозицією) правління споживспілки загальні збори (збори уповноваженим), членів споживчого товариства, конференції, збори Ради споживспілки;
- д) сплачувати членські внески, проводити відрахування споживспілки коштів на фінансування витрат з виконання делегованих споживспілки повноважень і функцій.

Розміри, порядок і строки внесення членських внесків, відрахувань визначаються рішенням зборів Ради споживспілки.

Зміст вищеназаних юридичних обов'язків свідчить, що споживспілки, зберігаючи внутрішню кооперативну демократію, не втручаються в господарську діяльність споживчих товариств.

Основними видами діяльності споживспілок є:

- а) оптова і роздрібна торгівля продовольчими і непродовольчими товарами, ліками та медпрепаратами, матеріалами, обладнанням, устаткуванням, транспортними засобами, торгівля нерухомістю, маркетингові дослідження, вивчення стану та перспектив розвитку ринку товарів і послуг, реклами товарів робіт і послуг;
- б) громадське харчування;
- в) заготівля, переробка і реалізація сільськогосподарської продукції і сировини, чорного та кольорового металобрухту, всіх видів вторинної сировини;
- г) виробництво продовольчих і непродовольчих товарів, обладнання, устаткування, будівельних матеріалів, тари тощо;
- д) будівельні та ремонтно-монтажні роботи;
- є) відгодівля великої худоби, свиней, птиці, вирощування зернових культур, овочів, фруктів, ягід, кормів, насіння, квітів тощо;
- є) вирощування хутрових звірів;

ж) розведення риби;
з) організація транспортного господарства і надання послуг;
и) здача в операційну оренду нерухомості, транспортних засобів, обладнання, устаткування, іншого майна;
і) проведення аукціонів, ярмарків, виставок-продажів, туризм;
ї) надання платних послуг у перукарнях, лазнях, ательє (пунктах) з пошиття і ремонту одягу, взуття, побутової техніки, фотосалонах, пральнях, хімчистках, пунктах прокату побутової техніки, надання ритуальних послуг тощо;

й) інші види діяльності, незаборонені чинним законодавством.

Таким чином, єдине поле господарювання споживчих товариств і їх спілок не вичерпує їх господарюючих можливостей, а дозволяє спілкам об'єднувати зусилля, координувати їх в межах певного регіону чи України в цілому і, звичайно, зробити їх господарську діяльність більш ефективною.

Вищим органом управління спілки є конференція (з'їзд) споживчої кооперації відповідного регіону.

До компетенції конференції (з'їзду) відноситься:

а) прийняття статуту споживспілки після попереднього погодження проекту зі спілкою, членом якої вона є, що засвідчується підписом голови Правління і печаткою Укоопспілки;

б) внесення змін і доповнень до статуту споживспілки, після попереднього погодження проекту з відповідною спілкою і підписом голови Правління та печатки Укоопспілки;

в) обрання ради спілки, ревізійної комісії делегатів на з'їзд(конференцію), визначення кількісного складу названих органів, приймає рішення про дострокове припинення повноважень голови управління спілки;

г) затвердження положення про ревізійну комісію спілки;

д) розгляд і затвердження звітів про діяльність правління і ревізійної комісії і оцінка їх роботи;

е) розгляд і затвердження програми (плану) економічного і соціального розвитку спілки;

є) визначення розмірів, порядку формування та використання капіталів спілки, затвердження конкретного розміру неподільного майна та перелік об'єктів, що зараховуються до нього;

ж) вирішення питання про реорганізацію (злиття, приєднання, поділу, перетворення) і ліквідацію споживспілки.

В період між конференціями (з'їздами) їх функції виконує Рада спілки до компетенції якої входить:

а) внесення змін і доповнень до статуту спілки;

б) обрання зі свого складу голови правління, членів правління, визначення кількісного складу цих органів;

в) прийняття рішення про прийняття до складу спілки нових членів, виключення із її складу;

г) заслуховування звітів про діяльність правління, ревізійної комісії і

оцінка їх роботи;

- д) затвердження річних звітів правління і балансу споживспілки;
- е) прийняття рішення щодо відчуження майна споживспілки;
- є) розподіл доходів (прибутків) та визначення порядку їх використання;
- ж) прийняття рішення про скликання конференції (з'їзду);
- з) вирішення питань про притягнення до відповідальності посадових

осіб;

- и) розгляд скарг на дії правління і ревізійної комісії спілки [1].

Виконавчо-розпорядчим органом є правління споживспілки, функції компетенції якого визначаються статутом і рішенням конференцій (з'їздів) ради спілки.

Висновок. Така система органів управління спілками покликана гарантувати кооперативні права і цінності того населення, яке є членами споживчої кооперації. Доцільним є закріплення в статутах спілок переліку правових актів, які можуть приймати їх органи управління.

Список використаних джерел

1. Про кооперацію : Закон України від 10 липня 2003 р. / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 5. — Ст. 35.

2. Про споживчу кооперацію : Закон України від 10 квітня 1992 р. / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 30. — Ст. 414.

3. Примірний статут споживчого товариства, затверджений XVIII (позачерговим) з'їздом споживчої кооперації України 19.12.2000 р. (зі змінами і доповненнями внесеними згідно з Постановами Центральної спілки споживчих товариств) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://consultant.parus.ua/?doc=089MYA0D1E&abz=50AU8>

4. Кооперативне право : підручник / за ред. акад. В. І. Семчика. — К. : Ін Юре, 1998. — 332 с.

Анотація

У статті досліджено розбіжності між законодавством, що регулює порядок створення та функціонування споживчих товариств та примірними статутами. Охарактеризовано структуру органів управління споживчого товариства. Виокремлено права та обов'язки членів споживчого товариства.

Annotation

The article has found out about the differences in the legislative and normative-legal ensuring of the establishment and operation of consumer organizations. Characterized the structure of management of consumer organizations. Determined the rights and duties of the consumer organization.